En licensmodell innebär att staten öppnar en reglerad marknad för flera spelbolag, men bara på villkor som bolagen måste uppfylla. För spelaren kan förändringen märkas genom tydligare information, verktyg för att begränsa spelandet och en gemensam avstängningstjänst. För bolagen innebär den krav på tillstånd, rapportering, kontroll och ansvar – och risken för sanktioner om reglerna inte följs.

Sverige införde sitt nuvarande licenssystem den 1 januari 2019. Reformen ersatte inte reglering med fri konkurrens. Den flyttade i stället tyngdpunkten från en marknad där delar av onlinespelet låg utanför den svenska tillståndsmodellen till ett system där bolag kan ansöka om licens och verka under svenska regler. Därför är den praktiska frågan inte bara vilka bolag som får sälja spel, utan hur staten kontrollerar att reglerna efterlevs och hur väl spelandet faktiskt stannar inom den reglerade marknaden.

Monopol eller licensmodell – två sätt att organisera marknaden

I en monopolmodell är utbudet av vissa eller alla spelformer förbehållet en statlig eller särskilt utsedd aktör. Norge är ett exempel på en marknad där Norsk Tipping har en central roll som statligt spelbolag. Det betyder inte att all spelrelaterad verksamhet i landet är enkel att beskriva som ett enda monopol: olika spelformer och regelverk kan omfattas av skilda villkor. Men jämförelsen visar en viktig skillnad mellan att begränsa vilka som får erbjuda spel och att låta flera bolag konkurrera under licens.

I Sveriges licensmodell får flera företag erbjuda spel, förutsatt att de har rätt licens för verksamheten och följer villkoren. Tanken är att kombinera konkurrens med statlig kontroll. Licensen är alltså inte en allmän kvalitetsstämpel och den innebär inte att staten garanterar ett bolags ekonomiska ställning. Den ger bolaget tillstånd att bedriva vissa angivna verksamheter på den svenska marknaden, under tillsyn och med skyldigheter gentemot spelare.

Det är också viktigt att skilja licensmodellen från frågan om vem som äger ett spelbolag. Ett privat bolag kan ha svensk licens, medan ett statligt ägt bolag kan bedriva verksamhet med särskilda uppdrag och villkor. Fokus bör därför ligga på licensens omfattning, bolagets faktiska spelutbud och de regler som gäller för just den verksamheten – inte bara på ägarformen.

Vad innebär krav på licenshavare i praktiken?

Kraven på licenshavare börjar innan ett bolag får lansera sina tjänster. Ansökan ska visa att verksamheten uppfyller relevanta krav på bland annat lämplighet, organisation och tekniska lösningar. När licensen väl är beviljad tar det löpande ansvaret vid. Bolaget måste fortsätta uppfylla villkoren, kunna redovisa sin verksamhet och ha rutiner för att upptäcka och hantera problem.

Vilka skyldigheter som gäller beror på licenstyp och verksamhet. Ett bolag som erbjuder kommersiellt onlinespel har inte nödvändigtvis identiska villkor som ett bolag med licens för exempelvis landbaserat spel. I praktiken behöver licenshavare bland annat arbeta med följande områden:

- **Kontroll av spelare:** Bolaget ska hantera registrering och identifiering enligt gällande regler. Det bidrar till att motverka att minderåriga spelar och gör det möjligt att koppla spelandet till rätt kund.
- **Spelansvar:** Spelare ska få tillgång till relevanta gränser och information. Bolaget ska också agera när kundens spelmönster ger anledning att uppmärksamma risk.
- **Marknadsföring:** Reklam får inte utformas hur som helst. Den ska vara måttfull och får inte ge vilseledande intryck eller rikta sig till personer som ska skyddas från spelreklam.

- **Teknik och dokumentation:** Spelsystem, rutiner och uppgifter behöver kunna granskas. Bolaget måste kunna visa hur det uppfyller sina skyldigheter, inte bara hänvisa till interna riktlinjer.
- **Rapportering och kontroll:** Licenshavaren ska kunna lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten och hantera eventuella brister på ett sätt som går att följa upp.

Det här påverkar både stora och mindre företag. Ett etablerat bolag kan ha resurser för juridik, regelefterlevnad och teknik, men har samtidigt en större kundbas och fler system att kontrollera. Ett mindre bolag kan ha en enklare organisation, men behöver ändå uppfylla de självavstängning spel krav som gäller för licensen. Skyldigheterna försvinner inte för att verksamheten är liten.

Statlig kontroll och tillsyn från Spelinspektionen

Spelinspektionen har en central roll i tillsynen av den svenska spelmarknaden. Myndighetens uppgift är bland annat att kontrollera att aktörer med svensk licens följer regelverket och att ingripa när det finns skäl. Tillsyn kan omfatta granskning av dokument, rutiner och enskilda delar av verksamheten. Myndigheten kan också begära upplysningar från bolag.

För licenshavaren betyder tillsyn spelinspektionen mer än att svara på enstaka myndighetsförfrågningar. Efterlevnad behöver byggas in i den dagliga verksamheten. Ett bolag behöver exempelvis kunna visa hur det upptäcker riskfyllt spelande, hur kundärenden hanteras och hur marknadsföring granskas före publicering. En policy som finns på papper är inte tillräcklig om företagets faktiska arbetssätt inte stämmer med den.

Om brister upptäcks kan myndigheten, beroende på omständigheterna, vidta åtgärder. Det kan handla om krav på rättelse eller ekonomiska och licensrelaterade ingripanden. Tillsynen fungerar därmed både förebyggande och korrigerande: den ska påverka bolagens beteende innan skada uppstår, men också skapa konsekvenser när regler överträds.

En praktisk utmaning är att tillsyn måste kunna skilja mellan olika typer av problem. En teknisk avvikelse, bristfällig kundinformation och ett systematiskt misslyckande att agera på riskspelande är inte samma sak. För spelaren kan de ändå alla påverka tryggheten. Därför blir tydlig dokumentation, fungerande intern kontroll och ett snabbt sätt att rätta till fel centrala delar av ett bolags regelefterlevnad.

Konsumentskydd och ansvarsfullt spelande regler

Licenssystemet ska inte bara skapa ordning för bolagen. Det ska också ge spelare ett starkare skydd. Centralt är att spelaren ska kunna förstå villkoren, fatta informerade beslut och få verktyg för att begränsa sitt spelande. Ansvarsfullt spelande regler handlar därför både om information och om bolagets agerande när det finns signaler på att spelandet blivit riskfyllt.

En viktig del av det svenska skyddet är Spelpaus, den nationella tjänsten för självavstängning. En spelare som stänger av sig ska inte kunna fortsätta spela hos svenska licenshavare som omfattas av systemet under avstängningstiden. Det är en betydelsefull skillnad mot en situation där varje spelbolag har ett helt separat system för avstängning. Samtidigt är skyddet beroende av att spelaren väljer att använda tjänsten och att bolagen följer reglerna.

Licenshavare behöver också ha rutiner för att uppmärksamma spelare som kan vara i riskzonen. Det kan exempelvis handla om att följa spelmönster, kontakta kunden och vid behov begränsa eller stoppa spel. Den avgörande prövningen är inte om bolaget har skickat ett standardmeddelande, utan om åtgärderna är rimliga i förhållande till den information bolaget faktiskt har.

Det finns en inbyggd spänning här. Bolagen konkurrerar om kunder och intäkter, samtidigt som de förväntas begränsa spel när det finns tecken på skadligt beteende. En licensmodell försöker hantera den konflikten genom tydliga skyldigheter och tillsyn, men regler kan inte på egen hand garantera att skyddet fungerar väl i varje enskilt fall. Därför spelar både myndighetskontroll, bolagens interna prioriteringar och spelarens tillgång till begriplig information roll.

Kanaliseringsgrad: ett viktigt mått med tydliga begränsningar

Kanaliseringsgrad används för att beskriva hur stor del av spelandet som sker hos aktörer med svensk licens, i stället för hos olicensierade aktörer. Måttet är viktigt när man bedömer om licenssystemet lyckas samla spelandet inom den reglerade marknaden. Men innan man jämför procentsatser måste man fråga vad som faktiskt mäts.

En uppskattning kan bygga på omsättning eller spelarnas insatser. Det är inte samma sak som andelen personer som spelar hos licensierade bolag. En kanaliseringsgrad på exempelvis 80 procent betyder därför inte automatiskt att 80 procent av alla spelare använder licensierade tjänster. En person kan använda flera bolag, och en mindre grupp spelare kan stå för en stor del av omsättningen. Måttet påverkas också av vilka spelformer och aktörer som räknas in, vilken tidsperiod som studeras och hur spel hos olicensierade bolag uppskattas.

Som ett illustrativt räkneexempel kan man ange **kanaliseringsgrad under 50 % före licenssystemet**. Exemplet visar hur en låg andel kan användas för att beskriva att en stor del av spelandet sker utanför den reglerade marknaden. Det är däremot inte i sig en uppgift om hur många människor som spelade olicensierat, och det bör inte läsas som ett exakt utfall för alla spelformer eller år. För att göra en faktisk jämförelse måste man redovisa källa, definition, period och beräkningsmetod.

Spelinspektionens kanaliseringsmätning, som myndigheten uppmärksammade i en webbnyhet 2025, är ett relevant verktyg för den som vill följa hur måttet tas fram och diskuteras. En sådan mätning bör läsas tillsammans med metodbeskrivningen och inte bara med rubriken eller procentsiffran. Om beräkningsmetoden förändras kan en skillnad mellan två år delvis bero på mätningen snarare än på en verklig förändring i spelarnas beteende.

Även bevakning av andra nordiska marknader kan ge perspektiv. Kongebonus bevakning av norsk spelmarknad kan användas för att följa utvecklingen kring Norge och aktörer som Norsk Tipping. Men en jämförelse mellan Norge och Sverige behöver ta hänsyn till att länderna har olika marknadsmodeller och regelverk. En procentsats från en monopolpräglad marknad kan inte utan vidare ställas mot en svensk kanaliseringsgrad och tolkas som ett direkt mått på vilket system som fungerar bäst.

Mått eller fråga Vad det kan visa Vad det inte automatiskt visar Kanaliseringsgrad baserad på omsättning Hur stor uppskattad andel av spelandet eller intäkterna som finns hos licensierade aktörer Hur stor andel av alla individer som spelar hos licensierade bolag Andel spelare med konto hos licenshavare Hur många personer som finns registrerade hos sådana bolag enligt vald metod Hur stor del av deras totala spelande som sker där Antal självavstängningar Hur många registreringar eller avstängningar som gjorts under en viss period Hur många personer som har spelproblem, eller om problemen minskat

Vad betyder modellen för bolag och spelare?

För spelbolagen innebär licensmodellen att tillgång till den svenska marknaden kommer med ansvar. Krav på licenshavare omfattar inte bara ansökan och en licensavgift, utan en fortlöpande skyldighet att följa regler, skydda spelare och kunna visa att verksamheten fungerar enligt villkoren. För bolag som vill konkurrera långsiktigt blir regelefterlevnad därmed en del av affärsmodellen.

För spelarna ger modellen gemensamma skydd och en tydligare väg till myndighetskontroll, men den innebär inte att allt spel sker hos licensierade företag. Om olicensierade aktörer fortsätter att nå svenska kunder blir kanaliseringsgraden en viktig indikator – med de mätproblem som följer. Att hålla isär spelare, omsättning och antal konton är avgörande för att inte dra större slutsatser än siffrorna stödjer.

Den praktiska skillnaden mellan monopol och licensmodell är alltså inte att det ena systemet har regler och det andra saknar dem. Skillnaden handlar om hur marknaden öppnas, vilka aktörer som får erbjuda spel och hur kontrollen organiseras. Licenssystemets trovärdighet avgörs i slutänden av tre saker: att villkoren är tydliga, att tillsynen fungerar och att konsumentskyddet får genomslag i bolagens vardag – inte bara i deras marknadsföring.